

Over niveau

Eindtermen en toetsing in Vlaanderen en Nederland

Kaatje Dalderop

Verschenen in LES 110, april 2001

In Nederland is het onderwijs NT2 vrijwel vanaf het begin gepaard gegaan met een intensieve bezinning op doelen en eindtermen. Denk aan het Doelenboek, het Referentiekader NT2. Vaak was er een nauwe relatie met toetsontwikkeling (intake, voortgang, profieltoets, staatsexamens).

Vlaanderen heeft haar eigen tradities op dit gebied.

Toch zijn er vergelijkbare ontwikkelingen in beide taalgebieden. En wordt er in toenemende mate samengewerkt.

Een vergelijkende schets van de hand van LES-redacteur Kaatje Dalderop.

Eindtermen en toetsen

Toetsen kunnen een belangrijke rol spelen bij kwaliteitsverbetering van onderwijs. Ten eerste moet bij de ontwikkeling van een toets goed worden nagedacht over wat je eigenlijk wilt toetsen. Als je bijvoorbeeld een uitspraak wilt doen over de vraag of iemand vaardig genoeg is om door te stromen naar beroepsonderwijs zul je een notie moeten ontwikkelen over hoe vaardig dat is, wat een leerder dan kan. Daarvoor zijn doelen of eindtermen onontbeerlijk. Ontwikkeling van doelstellingen gaat dus vooraf aan toetsontwikkeling.

In de geschiedenis van het NT2-onderwijs is het meer dan eens voorgekomen dat doelstellingen of eindtermen werden ontwikkeld in het kader van toetsconstructie. De ontwikkelde doelen kwamen daarmee niet alleen voor de toets maar ook voor leermiddelenontwikkeling, trajectontwikkeling en dergelijke beschikbaar. Een impuls dus voor het onderwijs.

Ten tweede geven toetsen en voorbeeldopgaven, als operationalisering van eindtermen, docenten, cursisten en andere betrokkenen een concreter beeld van wat er eigenlijk verwacht wordt aan het eind van de cursus of cursusperiode. Een toetstaak is immers concreter dan de meer abstract geformuleerde eindtermen of doelen. Bovendien geldt bij het beoordelen van taalvaardigheid niet alleen de vraag wat de leerder moet kunnen, maar ook hoe goed. Behalve toetstaken moeten dus ook beoordelingscriteria en normen worden ontwikkeld. Ook deze dragen bij aan helderheid over waartoe we nu eigenlijk opleiden.

Niveaus in Nederland

In Nederland begint het werken aan doelen en daarmee aan een niveaubouwwerk voor het NT2-onderwijs, en dus aan de structurering ervan, bij de ontwikkeling van de Instaptoets Anderstalige Volwassenen (IAV), die in 1988 verscheen. In deze toetsbatterij worden vijf verschillende niveaus onderscheiden, een niveau-indeling die tot de dag van vandaag gangbaar is in het Nederlandse NT2-onderwijs. Voor de ontwikkeling van dit bouwwerk van vijf niveaus is een inhoudelijke analyse gemaakt van de taalvaardigheid waarop in het beroepsonderwijs een beroep wordt gedaan.

Het hoogste niveau, niveau 5, is bedoeld als representatie van dit eindniveau¹. De onderliggende niveaus zijn niet op basis van inhoudelijke analyses of doelen geformuleerd, maar op psychometrische gronden. Dat wil zeggen dat van een groot aantal toetsopgaven met behulp van statistische analyses de moeilijkheidsgraad is berekend, waarna de opgaven oplopend in moeilijkheid werden ingedeeld op de vijf niveaus. De markeringspunten niveau 1 tot en met 4 zijn dus vanuit een inhoudelijk perspectief willekeurig.

Een ander kenmerk van de Instaptoets Anderstalige Volwassenen is de onderverdeling van taalvaardigheid in vier vaardigheden, te weten: luisteren, spreken, lezen, schrijven.

Daarnaast werden ook voor woordenschat en grammatica aparte toetsen ontwikkeld. Ook het denken in vaardigheden zien we in het Nederlandse NT2-onderwijs tot de dag van vandaag, al worden in modernere toetspakketten als gevolg van voortschrijdende inzichten geen woordenschat- en grammaticatoetsen meer geleverd.

In 1991 kwam het Doelenboek NT2 beschikbaar. Dit Doelenboek bevatte de doelen voor het NT2-onderwijs op de vijf niveaus zoals onderscheiden in de IAV. Verdere stappen in de ontwikkeling van het niveaubouwwerk werden gezet in het Referentiekader NT2 dat in 1996 in conceptversie verscheen. In het Referentiekader werd voor het eerst een uitspraak gedaan over de NT2-niveaus in relatie tot de niveaus van het Common European Framework of Reference, een Europees niveauraamwerk voor de Moderne Vreemde Talen. De laatste stap is het verschijnen van de Blokkendoos, die zich van voorgaande doelenbeschrijvingen onderscheidt doordat de doelen concreter en meer gedetailleerd zijn beschreven en zijn verkaveld in een modulaire structuur. Op basis van de Blokkendoos ontwikkelen veel ROC's (Regionale Opleidingen Centra, de uitvoerende instellingen van het NT2-onderwijs) trajecten op maat voor individuele leerders op basis van standaardtrajecten per cursistenprofiel.

De IAV wordt op dit moment in het Nederlandse NT2-veld nagenoeg nergens meer gebruikt. Zoals bij elke toets raakten de opgaven na verloop van tijd 'versleten'. Cursisten kenden de toetsopgaven en op sommige scholen ontstond een ware handel in antwoorden! In het afgelopen decennium kwamen er verschillende nieuwe intake- en voortgangstoetsen op de markt. Bekeken door de ogen van nu is de IAV zowel qua vorm als qua inhoud wat gedateerd. De grote verdienste van de toets echter is de communicatieve functie van de niveau-indeling, die na verloop van tijd door vele relevante betrokkenen werd gekend. Een cursist die zich meldde bij een arbeidsbureau met een bewijs dat hij 'niveau 3' of 'niveau 4' bereikt had kon daar adequaat verder worden geholpen. Voorheen werd wel eens spottend gezegd dat men op het arbeidsbureau keek naar de kleur ogen van de cliënt. Bruine ogen? Gaat u dan maar Nederlands leren. Vaak werden cursisten eindeloos teruggestuurd naar de scholen om Nederlands, Nederlands en nog eens Nederlands te leren. Een certificaat of ander (informeel) bewijs van bereikt taalniveau had voor cursisten een paspoortfunctie. Scholen voor beroepsonderwijs of arbeidsparticipatieprojecten gingen steeds vaker taalniveaus formuleren als instapeis en cursisten die konden aantonen dat ze dat niveau hadden bereikt, hadden meer dan voorheen de kans dat ze werden toegelaten.

Profielen en eindtermen in Vlaanderen

In Vlaanderen is de laatste jaren hard gewerkt aan de ontwikkeling van het niveaubouwwerk voor NT2. Door het Steunpunt NT2 van de Katholieke Universiteit Leuven werd onlangs een modulaire structuur ontwikkeld voor het NT2-onderwijs. Deze indeling is gebaseerd op een vijftal verschillende deelnemersprofielen, te weten formeel maatschappelijk functioneren, informeel maatschappelijk functioneren, school en kind, volgen van een opleiding en vinden van werk. In tegenstelling tot de Nederlandse niveau-indeling speelt de verdeling van taal in verschillende vaardigheden geen (belangrijke) rol in deze Vlaamse modulaire structuur. Het Steunpunt NT2 gaat bij haar activiteiten namelijk uit van taakgericht NT2-onderwijs: niet de taal maar het taalgebruik is het leidend principe.

¹ In de praktijk werd en wordt niveau 5 nooit gevraagd. Instroomeisen variëren op dit moment van niveau 1 à 2 voor beroepsopleidingen op het laagste niveau van de kwalificatiestructuur voor het beroepsonderwijs tot niveau 4 voor hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs.

In dit opzicht heeft men een voorsprong ten opzichte van de ontwikkelingen in Nederland. Ook in Nederland zal iedere docent en iedere ontwikkelaar benadrukken dat taalgebruik voorop staat. De eens gemaakte keuze om bij het toetsen van taalvaardigheid een onderverdeling te maken in vier vaardigheden impliceert echter dat op het gebied van functionaliteit van toetstaken water bij de wijn moet worden gedaan. Als gevolg van het toetsen op vaardigheden worden die taken waarbij op verschillende vaardigheden tegelijk een beroep wordt gedaan zoveel mogelijk vermeden, zoals bijvoorbeeld een notitie maken naar aanleiding van een telefoongesprek. Deze taak is wel degelijk relevant, maar niet toetsbaar in een toets die de verschillende vaardigheden apart probeert te beoordelen. Met de modulaire structuur als uitgangspunt ontwikkelde de Vlaamse Onderwijsraad en de Dienst voor Onderwijsontwikkeling de *Visietekst en einddoelen Basisniveau NT2*. Het basisniveau is volgens de makers 'wellicht' gelijk te schakelen met het Europese *Breakthrough*, in Nederland ongeveer NT2-niveau 1. Deskundigen van het Steunpunt NT2 in Leuven plaatsen het basisniveau wat bóven het *Breakthrough-niveau*.

In de *Visietekst* zijn de eindtermen wel in de vaardigheden spreken, luisteren, lezen en schrijven geclusterd. Deze keus is gemaakt vanuit de opvatting dat de doelgerichtheid van opleidingen gebaat is bij het kunnen onderscheiden, trainen en evalueren van de verschillende componenten. Het aanbod zal echter zoveel mogelijk geïntegreerd zijn. De einddoelen zijn gericht op communicatieve vaardigheden waarbij kennis, attitude en strategieën ondersteunend zijn. Bij de formulering van de einddoelen wordt een zestal bouwstenen onderscheiden: de taaltaak (taalhandeling), de tekst, het publiek (of: de gesprekspartner), het verwerkingsniveau, de tekstvoorwaarden en de contextgegevens. De modulaire structuur is nog maar gedeeltelijk ingevuld met eindtermen. Een werkgroep modularisering taal van het Vlaams Ondersteuningscentrum voor De Basiseducatie (VODB) dat eindtermen formuleert voor de centra voor Basiseducatie, werkt aan verdere invulling en concretisering. Het is de bedoeling om te komen tot een modulaire invulling van de structuur. De VDAB (en binnenkort ook het VIZO) nemen het model dus als uitgangspunt.

Toetsen in gebruik

Toetsen kunnen verschillende functies vervullen. Zo onderscheiden we bijvoorbeeld plaatsings-, voortgangs- en eindtoetsen, waarmee het niveau van een cursist op een bepaald moment of zijn of haar vorderingen in het leertraject worden bepaald. Bij deze indeling gaan we uit van de functie die de toets vervult in het leerproces. In Nederland zijn voor het NT2-onderwijs voor deze functies toetsen op de markt en vaak kan men dan ook nog kiezen uit verschillende toetspakketten. Deze vervullen een voorname rol in het onderwijs, hoewel de sceptici ook wel beweren dat er getoetst wordt om het toetsen. Met de resultaten van de toets wordt niet altijd iets gedaan. Niettemin zijn de voorwaarden geschapen.

Wat goeddeels ontbreekt zijn diagnostische toetsen: instrumenten waarmee de aard van leerbelemmeringen kan worden onderzocht.

In de vorige paragraaf ging ik kort in op twee andere functies die toetsen, of eerder van de informele kwalificaties die kunnen worden uitgereikt na toetsing, kunnen vervullen. Ten eerste is dat de communicatieve functie (leerders kunnen met derden communiceren over hun behaalde taalniveau) en ten tweede de paspoortfunctie (de kwalificatie geeft individuen toegang tot opleiding of werk). In Nederland is er sinds de invoering van de Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN)² nog een belangrijke functie voor NT2-toetsen. Ze spelen namelijk een grote rol in de contractrelatie tussen ROC en gemeentes. Dit behoeft wellicht enige toelichting.

De gemeentes zijn regisseur van het inburgeringsbeleid. Zij sluiten contracten met ROC's waarin zij (kunnen) vastleggen welk percentage van de inburgeraars na afloop van het inburgeringstraject een bepaald niveau moet hebben bereikt of een bepaald aantal niveaustappen moet hebben gezet. Ten behoeve van de Inburgering werd de Profieltoets ontwikkeld.

² Zie over inburgering in Nederland en Vlaanderen ook Les 109.

Met deze toets moet het niveau aan het eind van het inburgeringstraject worden vastgesteld. De inhoud van de contracten tussen gemeentes en ROC's verschillen per gemeente, maar de ROC's kunnen worden afgerekend op de bereikte resultaten.

In Vlaanderen is het aantal NT2-toetsen op de markt veel geringer. Er zijn twee nog jonge toetsen die een belangrijke rol vervullen, te weten de Toets Basistaalvaardigheid Anderstalige Volwassenen (TOBA) en de Taaltoets Instroom Beroepsopleiding (TIBO). De TIBO meet het basisoniveau en werd door het Steunpunt NT2 ontwikkeld in opdracht van VDAB. Het Steunpunt NT2 nam zelf het initiatief tot de TOBA-toets, een toets die in eerste instantie de doorstroom van cursisten vanuit de BE naar VDAB wilde optimaliseren om het "meten met verschillende maten en verschillende gewichten" te vermijden (zie figuur 1). Het basisoniveau geeft toegang tot schakelopleidingen van de VDAB, waarin het accent ligt op technisch en professioneel taalgebruik. Als het schakelniveau is bereikt kan de cursist instromen in een beroepsopleiding 'met taalondersteuning'. Met de TOBA en de TIBO heeft de Vlaamse basis- en volwasseneneducatie nu ook instrumenten in handen om over de niveaus van individuele en groepen NT2-leerders te kunnen communiceren. Dergelijke instrumenten ontbraken tot voor kort.

Maatwerk en flexibilisering

Naast ontwikkeling van gestandaardiseerde toetsen zien we de laatste jaren zowel in Vlaanderen als in Nederland aandacht voor het ontwikkelen van aanvullende en alternatieve beoordelingsinstrumenten. Het doel achter alle vernieuwingen kan worden samengevat in twee woorden: maatwerk en flexibilisering.

Een van de gevoelde knelpunten is gelegen in de enorme heterogeniteit van de doelgroep. Als gevolg daarvan zijn er grote verschillen in leertempo en in gewenste organisatie van en didactiek in leertrajecten. Verschillende initiatieven die de laatste jaren genomen zijn, zijn dan ook gericht op het verkrijgen van een beter beeld van het profiel van de cursist, om de cursist zo een leertraject op maat te kunnen aanbieden. Daarbij is het NT2-niveau bij het begin van de cursus een factor, maar ook niet meer dan dat. Andere relevante kenmerken zijn bijvoorbeeld het onderwijsverleden en de leerwens van de cursist.

Verschillende ROC's in Nederland namen het initiatief een zogeheten verlengde intake of brugperiode in te voeren. Cursisten worden dan in eerste instantie opgevangen in relatief heterogene groepen waar zij gedurende 2 tot 4 weken een hoeveelheid taken en opdrachten vervullen. De docenten bekijken aan de hand van observatielijsten per individuele leerder zaken als inzet, zelfstandigheid en proceskenmerken van taakhantering. Pas na de brugperiode wordt de cursist geplaatst in een voor hem of haar geschikt traject.

Een andere manier om meer informatie te verkrijgen over met name de cognitieve vaardigheden van de leerder is het inzetten van een test. Zowel in Vlaanderen als in Nederland is hiervoor een instrument op de markt: de Covaartest in Vlaanderen en de Trajectkeuzetoets in Nederland. Beide instrumenten lijken op elkaar. Ze doen geen of slechts een gering beroep op kennis van de tweede taal en bevatten taken die we ook terugzien in intelligentietests zoals het aanvullen van reeksen punten of getallen, het toepassen van analogieën en dergelijke. De tests worden ingezet bij het plaatsen van cursisten in groepen of bij verschillende aanbieders (in Vlaanderen worden Basis- en volwasseneneducatie door verschillende instellingen verzorgd).

Een andere ontwikkeling die -onder andere- is ingegeven door de heterogeniteit van de doelgroep is het ontwikkelen van procedures en instrumenten ten behoeve van het erkennen van eerder verworven competenties (EVC). Veel NT2-cursisten hebben immers in het land van herkomst allerlei leerervaringen opgedaan en daarmee competenties ontwikkeld.

Formele kwalificaties hiervoor kunnen vaak niet overlegd worden, hetzij doordat in het land van herkomst minder dan hier een 'diplomacultuur' heerst, hetzij omdat diploma's bij de komst naar Europa niet meegenomen konden worden. Door reeds aanwezige competenties te herkennen en te erkennen kan aan de leerder een traject op maat worden aangeboden. EVC is een uiterst complex thema. In het kader van dit artikel voert het te ver om er verder op in te gaan.

In Nederland is er momenteel grote aandacht voor portfolio. Een portfolio is een systematische verzameling van gegevens met betrekking tot relevante vaardigheden of competenties van de portfoliohouder, gericht op communicatie met derden. Het gaat dan in principe niet alleen om NT2-vaardigheden. Zo werd er bijvoorbeeld voor het volwassenenonderwijs een portfolio voor loopbaanoriëntatie ontwikkeld. Ook de aandacht voor portfolio wordt ingegeven door het streven naar maatwerk. Zie ook het artikel van Anne Kerkhoff elders in dit nummer.

Bij ontwikkelingen gericht op flexibilisering van toetsing wordt ook gebruik gemaakt van ICT. We onderscheiden CBT's: computer based tests en CAT's: computer adaptieve tests. Beide testsoorten onderscheiden zich van hun papieren broertjes en zusjes doordat ze, zoals de naam zegt, worden afgenomen per computer. Dat brengt een aantal voordelen met zich mee. Leerders kunnen de toets zelfstandig afleggen, dus als het hen uitkomt en/of als zij een bepaald punt in hun leertraject bereikt hebben. De computer geeft doorgaans direct een score. Geen wachttijd dus voordat de score gerapporteerd wordt, en geen nakijkwerk voor de docent. De TIBO is een Vlaams voorbeeld van een CBT³. De toets combineert videofragmenten en ander beeldmateriaal uit opleidingssituaties met diverse soorten taken. De CAT heeft daarbij nog het kenmerk dat de moeilijkheidsgraad automatisch wordt aangepast aan het vaardigheidsniveau van de leerder. Dat gaat als volgt: de leerder krijgt een opgave aangeboden van een gemiddeld niveau. Doet hij of zij deze opgave goed, dan is de volgende opgave die de computer selecteert een stukje moeilijker. Doet de leerder de eerste opgave niet goed, dan wordt een makkelijkere opgave aangeboden. Zo kan met een beperkt aantal opgaven een nauwkeurige meting naar het niveau van de leerder worden bereikt en wordt de afnametijd dus gereduceerd. In Nederland verschijnt in de zomer van 2001 de eerste CAT voor het NT2-onderwijs.

Examens Nederlands als tweede en vreemde taal in Vlaanderen en Nederland

Sinds 1977 kunnen leerders van het Nederlands op verschillende plaatsen ter wereld een examen Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT) afleggen. Het examen werd tot voor kort ontwikkeld door de Université Catholique de Louvain te Louvain-la-Neuve. Sinds september 1999 is de ontwikkeling en uitvoering ondergebracht bij de Katholieke Universiteit Leuven en de Katholieke Universiteit Nijmegen. Het CNaVT is primair bedoeld voor mensen die het Nederlands leren buiten het Nederlandse taalgebied. Het kan worden afgelegd op universiteiten, scholen en taleninstituten binnen en buiten het Nederlandse taalgebied. Het CNaVT wordt ééns per jaar afgenomen.

Het examen kan worden afgelegd op drie niveaus van taalbeheersing, te weten elementaire kennis, basiskennis en uitgebreide kennis. Het onderscheidt de vaardigheden lezen, luisteren, schrijven en spreken, waarbij voor elke vaardigheid apart een deelcertificaat kan worden behaald, of een volledig certificaat voor de vier vaardigheden.

Het Staatsexamen Nederlands als Tweede Taal werd in 1992 voor het eerst afgenomen. Ook bij dit examen worden vier vaardigheden onderscheiden en kan men per vaardigheid examen afleggen. Het examen onderscheidt twee programma's voor twee verschillende doelgroepen. Programma I is bedoeld voor mensen die willen doorstromen naar functies boven het niveau van ongeschoold werk en onder middenkaderniveau en naar opleidingen voor deze functies. Programma II is bedoeld voor mensen die functies of opleidingen ambiëren op middenkaderniveau en hoger. Beide programma's beogen hetzelfde taalniveau te meten, namelijk 'het niveau dat nodig is om een goede start te kunnen maken met een opleiding of beroep'. Het te meten niveau van taalvaardigheid wordt in deze visie gerelateerd aan 'het niveau van een moedertaalspreker van een vergelijkbaar opleidingsniveau'. Het verschil tussen de examens zit hem vooral in het abstractieniveau van de onderwerpen waarmee de kandidaten worden geconfronteerd. Hoewel het niet verboden is, is het uitdrukkelijk niet de bedoeling dat kandidaten eerst het Examen I en daarna het examen II afleggen.

³ De TOBA is in tegenstelling tot de TIBO een 'papier toets'.

Het Staatsexamen NT2 kent per programma drie afnamemomenten per jaar. In 1996 werd een onderzoek uitgevoerd naar de vergelijkbaarheid van het CNaVT en de Staatsexamens NT2. Op grond van de resultaten van dit onderzoek besloten de betrokken ministers de examens dan ook wederzijds te erkennen: het diploma van het CNaVT uitgebreid geeft dezelfde toegang tot opleidingen en dergelijke als het Staatsexamen programma II, en aan het diploma van het Staatsexamen programma I wordt dezelfde waarde toegekend als aan het diploma van het CNaVT basis.

Portfolio NT2

Een overeenkomst tussen de Staatsexamens NT2 en het CNaVT is dat beide op het moment aan ingrijpende innovatie onderhevig zijn. Voor het Staatsexamen NT2 geldt, om het genuanceerder uit te drukken, dat het weliswaar in zijn huidige vorm zal blijven bestaan maar dat er in de toekomst daarnaast ook op andere manieren een formeel diploma NT2 kan worden verkregen. Elders in dit nummer gaat Anne Kerkhoff uitgebreid in op de plannen voor dit instellingsexamen NT2 en het project Portfolio NT2. Ik vat hier slechts de kernpunten samen.

1. Verantwoordelijkheid naar de scholen.

Een van de uitgangspunten in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs is dat de verantwoordelijkheid voor de afsluiting van opleidingen bij de ROC's komt te liggen. De overheid heeft hiervoor twee redenen. Ten eerste is zij van mening dat het verantwoordelijk zijn voor afsluiting bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs. Docenten en scholen zijn zo immers veel beter op de hoogte van wat er aan het eind van de opleiding van hun cursisten wordt verwacht. Ten tweede kan door decentralisatie beter maatwerk worden geboden, iets wat bij centraal ontwikkelde toetsing niet of veel moeilijker vorm te geven is. In het Instellingsexamen NT2 zoals dat in ontwikkeling is zullen de scholen niet alleen verantwoordelijk worden voor de afsluiting van de NT2-trajecten en het certificeren van leerders, maar zullen zij ook verregaande mogelijkheden krijgen om de examens voor (groepen) leerders op maat in te richten.

2. Portfoliosystematiek:

Het instellingsexamen NT2 zal deel uitmaken van het Portfolio NT2, dat niet alleen een functie heeft als afsluiting van het NT2-traject maar ook de voortgang van het traject vastlegt en een rol vervult bij de afsluiting van het inburgeringstraject.

3. Het Europees Referentiekader als 'onderlegger'.

Het Portfolio NT2 zal worden gerelateerd aan het Common European Framework of Reference (CEFR). Elders in dit nummer gaat Ellie Liemberg uitgebreid in op het Framework en de functie die het voor het NT2-onderwijs kan vervullen.

Het nieuwe CNaVT

Het CNaVT wordt in 2001 en 2002 nog in zijn bekende vorm afgenomen. Er staat echter een geheel vernieuwd examen- en certificatenstelsel op stapel, dat in 2002 en 2003 geleidelijk zal worden ingevoerd. Waar het oude examenstelsel niveau-gerelateerd was, staat in het nieuwe stelsel de functionaliteit centraal. Op dit moment is het examen nog in ontwikkeling. In de loop van het ontwikkeltraject moeten nog allerlei keuzes worden gemaakt. Duidelijk is in elk geval dat het nieuwe examen de drie niveaus zoals die nu onderscheiden worden loslaat. In plaats daarvan wordt uitgegaan van profielen, gebaseerd op de communicatieve behoefte van groepen taalleerders. De taalgebruikssituaties en domeinen waarin de taalleerder wil functioneren vormen het criterium op basis waarvan de profielen worden opgesteld. Men onderscheidt voorlopig vier profielen: sociale taalvaardigheid, maatschappelijke taalvaardigheid, professionele taalvaardigheid en academische taalvaardigheid. Voor elk profiel zullen relevante taalhandelingen worden geselecteerd. Op basis daarvan worden toetstaken ontwikkeld.

In het komend jaar kunnen de leerders die het examen Elementaire Kennis afleggen daarnaast aan de experimentele versie van het nieuwe examen sociale taalvaardigheid deelnemen.

Niet alleen de oude niveau-indeling wordt losgelaten, ook het onderscheid in vier vaardigheden speelt in het nieuwe examen geen rol meer. In plaats daarvan komen er geïntegreerd toetstaken aansluitend bij de communicatieve behoeftes van de onderscheiden profielen van taalgebruikers. Zo zou men bijvoorbeeld de taak kunnen geven uit een hoeveelheid folders een geschikt hotel te kiezen en er vervolgens telefonisch of schriftelijk een kamer te reserveren.

Het nieuwe examen meet per profiel alleen nog het 'eindniveau', gedefinieerd als het taalniveau dat minimaal nodig is om in een bepaalde context te kunnen functioneren. Om docenten Nederlands te ondersteunen bij het vaststellen van vorderingen van hun leerders werkt de projectgroep op dit moment aan de samenstelling van een toetsenbank. Hierin zullen teacher-made tests een plaats krijgen. De projectgroep heeft een oproep gedaan onder docenten Nederlands en kreeg toetsen Nederlands binnen tot uit Rusland toe! Daarnaast zullen gegevens worden opgenomen over gestandaardiseerde toetsen. Eventuele hiaten zullen worden opgevuld door toetstaken die het CNaVT-team zal ontwikkelen.

Vlaams-Nederlandse samenwerking

Het nieuwe CNaVT-team bestaat uit Vlaamse en Nederlandse partners, maar voor het overige is de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen als het om NT2-onderwijs gaat eigenlijk verrassend minimaal. Dat is verwonderlijk, omdat in het NT2-onderwijs in Nederland en in Vlaanderen dezelfde doelen worden nagestreefd: een snelle inburgering in de samenleving door korte, flexibele trajecten op maat. Dan zou je toch denken dat uitwisseling en samenwerking geboden was: vele handen maken licht werk.

Het Platform Nederlands als tweede taal aan Volwassenen, opgericht door de Taalunie, heeft tot doel samenwerking en uitwisseling tussen Vlaanderen en Nederland te bevorderen. Het Platform formuleerde een aantal speerpunten waaronder het thema 'eindtermen en toetsing'. Wellicht wordt inmiddels dit Platform de Vlaams-Nederlandse samenwerking geïntensiveerd.

Met dank aan:

Heidi De Niel (Centrum voor Taal en Migratie/Steunpunt NT2, Katholieke Universiteit Leuven); Piet van Avermaet (Centrum voor Taal en Migratie/Steunpunt NT2, Katholieke Universiteit Leuven); Veerle Depauw (Centrum voor Taal en Migratie/Steunpunt NT2, Katholieke Universiteit Leuven); José Bakx (Katholieke Universiteit Nijmegen); Anne Kerkhoff (CINOP); Uriël Schuurs (Citogroep)

Bibliografie:

Commissariaat-Generaal voor de internationale culturele samenwerking/ Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. (1983). *Het Certificaat Nederlands als Vreemde taal*. Brussel/'s-Gravenhage.

Covaartest

Depauw, V. en Vangeneugden, P. (2000) Taakgericht toetsen? Taalvaardigheid meten via zinvolle taken. Vonk jrg. 30 nr. 1, p 51-61.

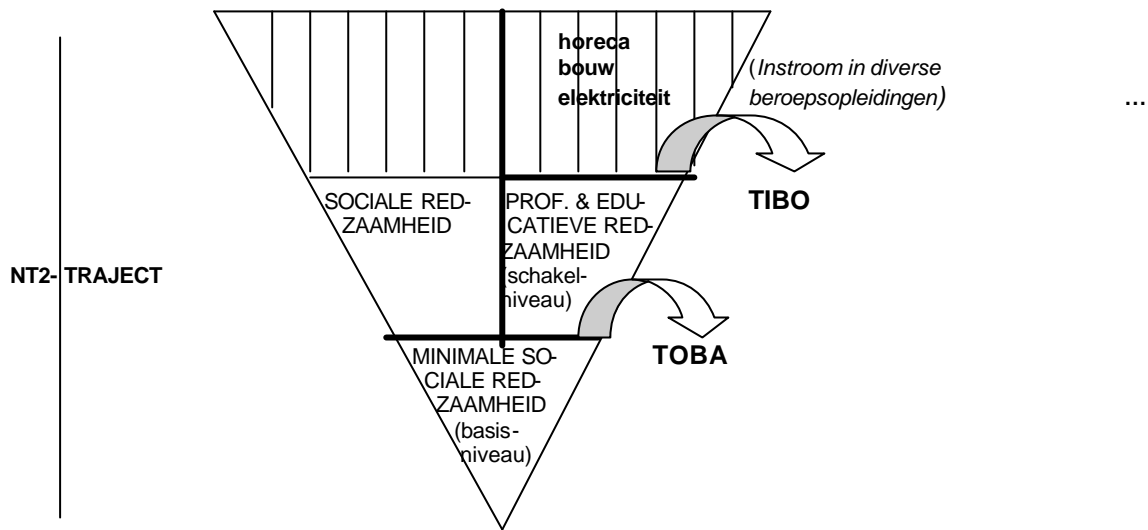
Duijm, K. e.a. (1989). Verslag van de constructie Instaptoets Anderstalige Volwassenen. Arnhem: Cito.

Janssen-Van Dieten, A.-M. (1997). Afstemming van diploma's Nederlands als vreemde en tweede taal. Levende Talen nr. 521.

Kuijper, H. e.a. (1996). Verslag equivaleringsonderzoek Certificaat Nederlands als Vreemde Taal- Staatsexamen NT2 1995. Arnhem/ Eck en Wiel/ Louvain-la-Neuve: Cito/ Bureau ICE/ Projectgroep CNaVT.

Liemberg, E. & Hulstijn, J. (1996) Referentiekader NT2, concept 2. In : M. te Baerts en K. Hammink. Eindtermen Educatie. sectie 4. Amersfoort: PROVE.

Liemberg, E. & Tholen, B. (1991). Doelen Nederlands als tweede taal. Amersfoort: SVE.

Figuur 1: Schematische voorstelling van de plaats en functie van TOBA en TIBO in een taaltraject.